

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ
МӘГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ»

ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДАГА
ӘЗЕРЛӘНҮ ӨЧЕН БИРЕМНӘР

ТРМУИ Гыйльми советы карары нигезендә бастырыла

ТРМУИ ректоры Р.Р. Бәдриеваның гомуми редакциялегендә

Редактор:

Шәмсетдинова Рәсимә Равиловна, Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент

Төзүче-авторлар:

Шәмсетдинова Рәсимә Равиловна, ТР Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент
Гыйлажева Лилия Гыйльметдиновна, ТР Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты
Фәттахова Рузилә Фирдәвесовна, ТР Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты
Хадиева Гөлнара Васильевна, ТР Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы өлкән укытучысы

Гомуми белем бирү мәктәпләренең 4-11 сыйныфта укучы рус телле укучыларны татар теле буенча мәктәп, муниципаль, республика олимпиадаларына әзерләнү өчен биремнәр.

Кереш сүз

Мәктәп укучылары олимпиадасы – укучыларны теге яки бу предметны өйрәнүгә кызыксыну тудыру, укучылар һәм укытучыларның белем дәрәжәсе өчен җаваплылык хисен арттыру, бер-берең белән ярышу мохитен тудыру, гадел көндәшлек булдыру, укучыларның интеллектуаль мөмкинлекләрен тормышка ашыру, өстәмә белем бирүнең барлык эш төрләре буенча нәтижә ясау максатыннан оештырыла торган чара.

Олимпиада – теге яки бу предмет буенча класстан тыш массакүләм чаралар арасында иң киң кулланылыштагы төр. Ул укучыларны яңа заман шартларында һәм, иң мөһиме, конкуренция шартларында яшәргә өйрәтергә булыша. Бүгенге көндә укучыларның олимпиадаларда катнашу нәтижеләре мәктәптә, шәһәрдә, республикада белем бирү дәрәжәсен ачыклай торган бер критерий булып тора, укытучының эшчәнлек дәрәжәсен бәяләргә ярдәм итә.

Укучыны олимпиадага эзерләү нигезендә системалылык, эзлеклелек ятарга тиеш: мондый төр ярышларга укучыны башлангыч сыйныфлардан ук эзерләү мөһим. Өченче сыйныфта мәктәп күләмендә еллык олимпиадалар уздырып карарга мөмкин. Призлы урыннарга лаек булган укучылар параллель сыйныфта белем алган жиңүче балалар белән үзара көч сынашалар. Жюри һәр катнашучының эшен тикшерә, анализ ясый һәм төрле номинацияләр буенча жиңүчеләрне билгели, мәсәлән, “Татар теленең иң яхшы белгече”, “Иң яхшы филолог” һ.б. Олимпиадада катнашкан укучы үз жиңүләрен, төрле бәйгеләрдә катнашкан мәгълүматларны бер папкага туплап барса, алга таба кулайрак була. Татар телендә гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар теленнән республика олимпиадасы 3 этапта уздырыла: мәктәп, муниципаль һәм республика турлары.

Татар теленнән мәктәп, муниципаль һәм республика күләмендә үткәрелә торган олимпиаданың максатлары түбәндәгеләр:

- укучыларның татар теле белән кызыксынуларына этәргеч бирү;
- укучыларның татар теле дәрәсләрендә алган белемнәрен тирәнәйтү;
- татар тел белеме белән кызыксынучы укучыларны табу;
- укучыларның ижади сәләтләрен үстерү;
- укучыларга үз сәләтләре һәм белемнәре белән бәйле булган югары уку йортларын табарга ярдәм итү.

Татар теленнән мәктәп, муниципаль һәм республика күләм олимпиада 4-11 сыйныфлар арасында уздырыла. **Олимпиаданың мәктәп этабында** телгә булган һәр укучы катнаша ала. Аның татар теле дәрәсләрендә алган билгеләре исәпкә алынмый.

Олимпиаданың мәктәп этабы биремнәрен төзү һәм аны уздыру өчен, укучыларны түбәндәгечә бүлү мәслихәт:

1. 4 сыйныф
2. 5-6 сыйныфлар
3. 7-8 сыйныфлар
4. 9 сыйныф
5. 10-11 сыйныфлар

Шуны истә тотарга кирәк: нәтижеләр һәр сыйныфка аерым чыгарыла.

Республика олимпиадасының мәктәп турында жиңгән һәм призлы урыннарга лаек булган укучылар олимпиаданың башка этапларында катнашу мөмкинлегенә ия була.

Муниципаль һәм республика күләмендә уздырыла торган олимпиадада 4-11 сыйныф укучылары катнашырга хокуклы. Һәр сыйныф өчен биремнәр аерым төзелгә тиеш.

Укучыларны муниципаль һәм республика олимпиадасына эзерләү өчен, махсус уку-укуыту программасын төзү мөһим. Шулар ук вакытта һәр сыйныф һәм һәр укучы өчен индивидуаль белем бирү юнәлешен булдыру кирәк. Укучыларны муниципаль һәм республика күләм олимпиадаларга эзерләү максатыннан, югары уку йорты галимнәрен чакыру, әлегә эшкә аларны җәлеп итү уңай нәтижеләр бирә.

Берничә дәресе психологлар үткәргән очракта, бу укучыларга олимпиада вакытында була торган стресс халәтеннән котылырга ярдәм итәчәк.

Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган мәктәп туры олимпиада биремнәре

4нче сыйныф

1. Найди лишнее слово.

- 1) гимн;
- 2) дәфтәр;
- 3) герб;
- 4) флаг.

2. Найди слово, в составе которого только твердые гласные.

- 1) китап;
- 2) тапкыр;
- 3) жиде;
- 4) тикшерергә.

3. Найди прилагательное в сравнительной степени.

- 1) акыллы;
- 2) акыллырак;
- 3) акылсыз;
- 4) акыллылык.

4. В каком предложении вместо многоточия необходимо присоединить окончание -та?

- 1) Күршеләр... бакчасы зур.
- 2) Без шушы йорт... яшибез.
- 3) Мин дусларым... хат алдым.
- 4) Иртән мин укырга китәм, ә энием эш... бара.

5. Найди продолжение предложения.

Казан Кремле турында...

- 1) кызыклы фильм карадым.
- 2) үзәктә урнашкан.
- 3) күптән төзелгән.
- 4) жәй көне матур.

6. В каком предложении пропущено слово *күбәләк*?

- 1) Көзен агачлардан ... коела.
- 2) Жәй көне болыннарда ... оча.
- 3) Язгы ... жылы була.
- 4) Кышын ... атып уйныбыз.

7. В конце какого предложения необходимо ставить **!.**

- 1) Без урманга барабыз
- 2) Урманда нинди агачлар үсә
- 3) Урманда саф һава
- 4) Урман искиткеч матур

8. В Какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст?

А. Аның исеме – Айсылу Марат кызы..

Ә. Мин әбиемне яратам.

Б. Минем әбием бар.

В. Хәзер ул пенсиядә, ә элек мәктәптә математика укытучысы булып эшлэгән.

- 1) А, Б, В, Ә.
- 2) Ә, Б, В, А.
- 3) Б, А, В, Ә.
- 4) В, Б, А, Ә.

9. Переведи.

Там что есть? Там есть лес. Здесь кто есть? Здесь есть дети. Вот магазин. Там парк.

10. Напиши рассказ из 6-8 предложений о своем близком друге.

5нче сыйныф

1. Сколько букв и сколько звуков в слове *сэгать*?

- 1) 6 хәреф, 5 аваз;
- 2) 6 хәреф, 6 аваз;
- 3) 5 хәреф, 6 аваз;
- 4) 5 хәреф, 5 аваз.

2. В каком слове пропущена [ә]

- 1) к...л;
- 2) к...з;
- 3) ж...й;
- 4) с...з.

3. Где допущена ошибка?

- 1) болотлы;
- 2) тозлы;
- 3) озын;
- 4) борынгы.

4. Найди слово, в составе которого есть и твердые и мягкие гласные?

- 1) хәреф;
- 2) аваз;
- 3) дәрес;
- 4) кагыйдә.

5. Найди слово, которое необходимо писать с заглавной буквы.

- 1) сөембикә манарасы;
- 2) тарихи шәһәр;
- 3) дәүләт гербы;
- 4) авыл мәчете.

6. В каком предложении глагол стоит в настоящем времени?

- 1) Алсу укытучыны бәйрәм белән котлый;
- 2) Алсу укытучыны бәйрәм белән котлады;
- 3) Алсу укытучыны бәйрәм белән котлаячак;
- 4) Алсу укытучыны бәйрәм белән котларга теләде.

7. Найди правильный перевод предложения:

Жәен укучылар мәктәп бакчасында эшләделәр.

- 1) Летом ученики будут работать в школьном саду.
- 2) Летом ученики работают в школьном саду.
- 3) Летом ученики работали в школьном саду.
- 4) Летом ученики не работали в школьном саду.

8. Найди слово, отвечающее на вопрос *нинди*?

- 1) урманга;
- 2) сары;
- 3) агач;
- 4) йөрим.

9. Переведи текст.

Ноябрь – көзнең соңгы ае. Бу айда көннәр кыскара. Урамда салкын. Ләкин без ноябрьне яратабыз, чөнки озаklamый кыш житә. Ә кыш көне бик күңелле.

10. Напишите середину текста (8 -10 предложений)

Мин иртәнге сэгать 8 дә йокыдан торам. ... Сэгать 9 да бик арып йокларга ятам.

биче сыйныф

1. В каком слове не пишется[ж]?

- 1) тэр...емэ итэргэ;
- 2) и...ат итэргэ;
- 3) нэти...э ясарга;
- 4) киресен...э уйларга.

2. Написание какого слова расходится с произношением?

- 1) көндөзгө;
- 2) жэйге;
- 3) кышкы;
- 4) кичке.

3. Найди вариант ошибочного ответа.

- 1) *жыярга* сүзөндө 7 аваз бар.
- 2) *ятларга* сүзөндө 8 аваз бар.
- 3) *шэфкателье* сүзөндө 9 аваз бар.
- 4) *тээсир* сүзөндө 6 аваз бар.

4. Найди лишнее слово.

- 1) шифаханә;
- 2) шэфкать туташы;
- 3) дару;
- 4) урам.

5. Найди предложение с грамматической ошибкой.

- 1) Тэрээдән сентябрь аеның жылы нурлары керә.
- 2) Кайбер кешеләр көздә яратмыйлар.
- 3) Кошлар көньякка очалар.
- 4) Көз тирә-юньне алтын төскә буяды.

6. В каком предложении глагол стоит в будущем времени?

- 1) Кешеләр судан башка яши алмыйлар.
- 2) Ял көне гаиләбез белән циркка барачакбыз.
- 3) Кемдер шалтыраткан, эмма энием аның исемен сорамаган.
- 4) Укытучы әкрән генә әйтсә дә, ул сүзләргә өлгермәде.

7. Раскройте скобки, ставьте в нужном падеже.

(Әни) йөрәгә авырта.

(Әни) дару үләннәре сатып алдым.

Жэй көне (урман) сабантуй була.

Мәктәп (бакчасы) матур чәчәкләр үсә.

8. Выберите к прилагательным подходящее по смыслу существительное

Яңгырлы ..., ...

Тарихи ..., ...

Бай ..., ...

Кызыклы ..., ...

9. Переведи текст.

Урамнан кыз белән малай бара. Ә берәз алдарак бер әби бара. Юл бик тайгак. Әби таеп китә дә егыла.

Малай әбигә ярдәмгә ашыга. Ул кире әйләнәп килгәч, кыз сорый:

- Ул синең әбиеңме?

- Юк, - дип елмая малай. – Ниндидер бер әби!

10. Допиши рассказ (8 – 10 предложений)

Бүген көн шундый матур, кояшлы. Без сыйныфыбыз белән соңгы дәрәскә кермәскә булдык. ...

8 нче сыйныф

1. В каком ряду фамилии расположены в алфавитном порядке?

- 1) Исәнбәт, Кутуй, Әгъләмов, Сабитов, Галиев
- 2) Әгъләмов, Кутуй, Галиев, Сабитов, Исәнбәт
- 3) Әгъләмов, Галиев, Исәнбәт, Кутуй, Сабитов
- 4) Кутуй, Исәнбәт, Әгъләмов, Галиев, Сабитов

2. Тиешле урынга **х, һ** хәрәфләрэн яз.

__айван, __ава, __ис, __ич, __уш, __әйлә, __әйкәл,
__әбәр, __әрәкәт, __әлакәт.

3. Допиши буквы, образуй новые слова.

Ж	И	
Ж	И	
Ж	И	
ж	и	

4. Әйтемнәрдәге бирелгән һәр ике сүзне тиешле урыннарына яз.

1. *Рахәт, әсәрәхәт.* Яхшы сүз - жанга _____, яман сүз – жанга _____.
2. *Көмеш, алтын.* Әйтмәгән сүз - _____, әйткән сүз - _____.
3. *Бер, мең.* Батыр _____ үләр, куркак _____ үләр.
4. *Акыл, матурлык.* _____ туйда кирәк, _____ көн дә кирәк.

5. Сүзләрнең антонимнарын языгыз.

- 1) бай - ...
- 2) зур - ...
- 3) көнбатыш - ...
- 4) жылы - ...

6. Бирелгән сүзләрне тиешле тәртипкә куеп, жөмлөләр төзеп яз.

1. Урын, кеше, хатын-кызларга, тиеш, өлкәннәргә, егет, бирергә, транспортта.
2. Безгә, өйрәнү өчен, кирәк, дәреслекләр, татарча.
3. Яшьтәшләрә, укучылар, тыңларга, күбрәк, очрашырга, белән, яраталар, музыка.
4. Ял итү, белән, урманда, рәхәт, дуслар, бик.

7. Какой ряд состоит из послелогов?

- 1) өчен, белән, таба, өстендә
- 2) ләкин, әгәр, чөнки, һәм
- 3) минемчә, астыннан, янында, каршына
- 4) кичен, беләк, табан, шуңа күрә

8. Найди грамматически правильное начало предложения.

....., *тырышып эшләргә кирәк.*

- 1) Саф һава керсен дисән
- 2) Көн матур булса
- 3) Мин бу китапны алмаганга
- 4) Яхшы ял итәр өчен
- 5)

9. Найди правильный перевод.

сөйләр идек-

- 1) расказал бы
- 2) пересказали бы
- 3) мы расказали бы
- 4) может расказем

10. Напишите продолжение рассказа (10 -12 предложений)

Татарстанның киләчәге – бездә. ...

9 нчы сыйныф

1. В каком ряду расположены только твердые гласные?

- 1) [a], [ы], [y], [o]
- 2) [a], [ы], [ү], [o]
- 3) [a], [ы], [y], [ө]
- 4) [a], [p], [y], [ө]

2. Написание какого слова расходится с произношением?

- 1) шигырь
- 2) болыт
- 3) мөйдан
- 4) эһәмият

3. Напишите антонимы выделенных слов.

- 1) **Югарыга** үрмәлиләр, ... тәгәриләр.
- 2) Тауга **менүе** авыр, ... жиңел.
- 3) **Кечкенә** чищмәләрдән ... елгалар була.
- 4) **Азны** белмәгән ... белмәс.

4. Укажите лишнее слово в ряду синонимов.

- 1) әдәпле
- 2) саран
- 3) тәрбияле
- 4) тәртипле

5. Какое из данных фразеологизмов имеет значение *ломать голову*?

- 1) баш түбәсенә менү
- 2) баштан чыкмый
- 3) баш ватарга
- 4) баш житү

6. Найди ошибочное словосочетание.

- 1) безнең дусларыбыздагы
- 2) сезнең шәһәрләреңездә
- 3) туган якларыбызны
- 4) минем сәламәтлегем

7. Найди грамматически правильное продолжение предложения.

Нихәтле тырышсаң, ...

- 1) өйдән качасы килә.
- 2) без юлга чыктык.
- 3) үзең өчен шулхәтле яхшы.
- 4) көн жылынмады.

8. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст?

А) Ә бүләкне, хәзинәне саклый, үстерә, күбәйтә алу үзе бер батырлык сорый.

Ә) Ананың балага биргән иң зур бүләге – тел.

Б) “Теле барлар – халык булган, теле юклар – балык булган” дигән сүзләр юктан тумаган.

В) Шуңа да ул байлык, хәзинә санала.

- 1) А, Ә, В, Б
- 2) Б, Ә, А, В
- 3) Ә, Б, В, Б
- 4) Ә, В, А, Б

9. Определи вид придаточного предложения.

Кунаклар килгәнче, кибеткә барып кайттым.

- 1) иярчен тәмамлык жөмлө
- 2) иярчен вакыт жөмлө
- 3) иярчен урын жөмлө

- 4) иярчен сәбәп жөмлө
10. Напишите рассказ, продолжая приведенную фразу, из 12- 15 предложений.
Минем сезгә танылган татар ... турында сөйлисем килә

10 нчы сыйныф

1. В каком слове звуков больше, чем букв?
  - 1) кардәш
  - 2) шигырь
  - 3) әдәбият
  - 4) дөнья
2. В каком ряду во всех словах вместо многоточия пишется буква *ө*?
  - 1) көчл..., т...реклек, к...ньяк
  - 2) й...лдыз, к...ндез, с...екле
  - 3) дөр...с, м...мкин, ...стәл
  - 4) к...зге, б...тен, к...рәш
3. Какое из данных слов является антонимом к слову *каршы алырга*?
  - 1) жибәрергә
  - 2) көтәргә
  - 3) күрешергә
  - 4) озатырга
4. Какое значение имеет фразеологизм *куян йөрәкле*?
  - 1) эшчән
  - 2) тәкәббер
  - 3) акыллы
  - 4) куркак
5. Вставьте нужное местоимение.
Халык ... киләчәгенә ышаныч белән карый.
  - 1) минем
  - 2) үзенә
  - 3) анда
  - 4) синең
6. Вместо многоточия вставьте нужное окончание.
Кешеләр борынгы... асылташлар... көче... ышанган... .
  - 1) –дан,-да,-н, -лар;
  - 2) –дан, -ның, -нә, -нар;
  - 3) –дән, - ның, - кә, - нар;
  - 4) –дан, -ның, -нә, -лар.
7. Найди грамматически правильное начало предложения.
... , аш бүлмәсенә кермә.
  - 1) Кулларың пычрак булса
  - 2) Көн матур булса да
  - 3) Саф һава керсен
  - 4) Акчам юк сәбәпле
8. В какой последовательности необходимо поставить выражения, чтобы получилось предложение?
А) кечкенә инешләр дә
Ә) безнең республикабызны
Б) зур елгалар да
В) бик ямьләндерә
  - 1) Ә, Б, А, В
  - 2) Б, А, Ә, В

- 3) В, Ә, А, Б
  - 4) Ә, В, Б, А
9. Укажи сложное предложение (знаки препинания не расставлены).
- 1) Диңгезгә карыйм да балачагымны искә төшерәм.
  - 2) Мин кызып киткәндә ул мине тынычландыра.
  - 3) Студентлар күп нәрсәләргә хәл итәргә тырыша.
  - 4) Алиянең әнисе заводта инженер булып эшли.
10. Составь рассказ из 12-15 предложений по теме “Телләр белгән – илләр гизгән”

11 нчы сыйныф

1. В каком предложении допущена орфографическая ошибка?
  - 1) Энемнең хыялы – жырларга өйрәнү.
  - 2) Түбән Кама – химиклар шәһәре.
  - 3) Казан – элек-электән мәдәният һәм сәнгать үзәге.
  - 4) Алабуга – иң борынгы шәһәрләребезнен берсе.
2. Выберите и вместо многоточия ставьте фразеологизм.
Бу мәсьәләгә ... ярамый.
  - 1) теленне йотарга
  - 2) йөз чөөерергә
  - 3) баш әйләнергә
  - 4) күз йомарга
3. В каком ряду слова образованы только при помощи словообразующих аффиксов?
  - 1) саранлык, сипкеч, эшемдә
  - 2) элгеч, юлчы, каләмдәш
  - 3) әдәпле, баскыч, күршедә
  - 4) каенда, жиләклек, халык
4. Выбери подходящее по смыслу прилагательное.
... туган
  - 1) иске
  - 2) биек
  - 3) тар
  - 4) укымышлы
5. Найди грамматически правильное продолжение предложения.
Яңгыр ява, ...
  - 1) ләкин без бернәрсә белмибез.
  - 2) шунда кичә башланды.
  - 3) шул вакытта кыш та житте.
  - 4) шулай да без юлга чыктык.
6. Какой частью речи выражено выделенное сказуемое в следующем предложении?
*Сабан туге – шатлыклы һәм күңелле **бәйрәм**.*
  - 1) сыйфат
  - 2) исем
  - 3) рәвеш
  - 4) сыйфат фигыль
7. Вместо многоточия вставьте подходящее падежное окончание.
  - 1) эш... дәвам итәргә
  - 2) эш... ярдәм итәргә
  - 3) эш... игътибар итәргә
  - 4) эш... кайтып китәргә
8. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст?

А) Ашый торган ризыкта витаминнар булуы бик мөһим.

Ә) Һәркем сәламәт булу өчен тырышырга тиеш.

Б) Шуна күрә кешеләр ит тә, сөт ашамлыклары да, яшелчәләр дә, жиләк-жимеш тә ашарга тиеш.

В) Сәламәт булырга теләсән, иң беренче чиратта яхшы тукланырга кирәк.

1) Ә, В, Б, А

2) В, Ә, Б, А

3) Ә, В, А, Б

4) В, Ә, А, Б

9. В какой последовательности необходимо поставить выражения, чтобы получилось предложение?

А) әдәби әсәрләр генә түгел

Ә) күп гасырлар буена

Б) төрле фәннәр буенча да китаплар язылган

В) татар телендә

1) Ә, В, Б, А

2) В, Ә, Б, А

3) Ә, В, А, Б

4) В, Ә, А, Б

10. Составь рассказ из 12-15 предложений по теме “Безнең гаиләбездә һөнәрләр”

Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган муниципаль тур олимпиадасы биремнәре

4 сыйныф

1. Напиши письмо сверстнику, с которым ты познакомился по интернету, сообщи ему о своем классе, школе, о себе (5-6 предложений)

2. Составь из слов предложения.

- 1) Укучысы, сыйныф, мин, дүртенче. 2) дәресендә, чишәбез, математика, без, мәсьәлә. 3) теле, сөйләшәбез, дәресендә, татарча, татар. 4) телләре, рус, дәүләт, һәм, татар, Татарстанда, телләре. 5) флагында, бар, төс, өч, Татарстанның

3. Напиши реплики на татарском языке.

- 1) Что тебе нужно написать упражнение.
2) Спроси у друга (подруги), сколько уроков будет завтра.
3) Поинтерсуйтесь у сестры, куда она должна пойти.
4) Что он неправильно решил примеры.
5) Что на втором уроке писали диктант.

4. Допиши в диалогах пропущенные реплики.

- Сөз Татарстанда яшисезме?
-
- Татарстан нинди республика?
-
- Татарстанның дәүләт флагында нинди төсләр бар ?
-
- Татарстанның дәүләт гербында нәрсә сурәтләнгән?
-

5. Переведите, образуйте отрицательную форму, составь предложения с отрицательной формой.

Укыячаксың - , ашый белә - , кайтабыз - , уйнарга яраталар - , бардым

6. Напиши примеры словами на татарском языке.

- 1) $10 - 3 = 7$ 3) $6 : 2 = 3$
2) $4 + 2 = 6$ 4) $8 \times 2 = 16$

7. Выбери и укажи номера предложений, отражающие признаки осени.

- 1) Агач яфраклары саргайды. 2) Елгаларда балалар су коена. 3) Кояш кыздыра. 4) Яфраклар коелды. 5. Кошлар жылы якка китә. 6) Көчле бураннар башланды. 7) Салкын жил исә. 8) Кошлар сайрый. 9) Жиләкләр кызарды. 10) Көннәр кыскарды.

8. Напиши небольшой рассказ о Татарстане и Казани (4-6 предл.)

5 нче сыйныф

1. Напиши другу письмо, сообщи о своих планах на зимние каникулы (4-6 предложений – макс.б. – 12)

2. Допиши предложения.

- 1) Миңа яз ошый, чөнки ... . 2) Бүген ял көне, шуңа күрә ... . 3) Абыем бик тырыш, шуңа күрә ... . 4) Мин икенче сменада укыйм, ә ... . 5) Мин мәктәптән кайттым һәм ... .

3. Из слов составьте предложения

1. бик, әбием, кунакчыл, минем. **2.** килде, безгә, туганнар, авылдан, кичә. **3.** эзерләргә, табын, без, булыштык, әнигә. **4.** яши, якын, Әлмәттә, дустым, минем. **5.** Безне, белән, алар, сыйладылар, чәкчәк.

4. Допиши в диалогах пропущенные реплики.

- ... .

- Юк, мин милэш яратмыйм.
- ... ?
- Чөнки ул ачы.
- ... ?
- Кура жиләге, карлыган.
- ... ?
- Әйе, кура жиләге, карлыган һәм чия үсә.

5. Допиши в предложениях пропущенные слова.

- 1) Кышын Әминә тимераякта ... ярата. 2) Энем рәсем ... ярата. 3) Миңа бу китапны ... кирәк.
- 4) Дәрестән соң мин өйгә ... тиеш. 5) Иринага укытучыны ... кирәк.

6. Вместо точек местоимение бу ставь в нужной форме.

- 1) Без (бу)... яхшы беләбез. 2) Мин (бу) ... ышанмыйм. 3) Ул (бу)... белән килешми. 4) Алар (бу)... файдаланачаклар. 5) Кошлар (бу)... килмиләр

7. Напиши на татарском языке.

1. О том, что скоро начнутся зимние каникулы. 2. Спроси у друга (подруги), где он (она) любит отдыхать. 3. Пожелай маме, чтобы она хорошо отдохнула. 4. О том, что ты смотрел (а) мультфильмы 5. Попроси у бабушки чай.

8. Напиши время словами на татарском языке и составь предложения

В 8 часов; 9 часов 30 мин.; 15 минут 10 ого; без 20 мин.11; в 12 часу.

6 нчы сыйныф

1. Напиши названия дней недели на татарском языке.

2. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Татарстан... хәзер дистә... артык театр бар.
2.	Тукай... шигырьләр... чит телләр... дә басыл... .
3.	Бер... зал... шагыйрь... бала чагы турында сөйләнә.
4.	Син... Бауман урамы... гы карета... күргәнең бар...?
5.	Көз көн... кош... көньяк... очалар.
6.	Без... шәһәр... күренекле кешеләр яшә... .
7.	Татар театр... өчен беренче пьесалар... Кәрим Тинчурин һәм Галиәсгар Камал язган.

3. Из слов составь предложения

1. яши , үсемлекләр, башка, кешеләр, алмый, жәнлекләр, судан. 2. су, шәһәрләрендә, күп, житми, кешеләргә, дөньяның. 3. кирәк, елгаларның, чисталыгын, күлләрнең, сакларга чишмәләренә. 4. ләкин, жирдә, аз, су, яраклы, эчәргә, күп, су.

4. Составь и запиши диалог, используя текст.

Ак карлары, бураннары, салкыннары белән кыш та килеп житте. Кошларга азык табу кыенлашты.

Мин тылсымлы такта ясадым. Аны форточка кырыена беркеттем.

Тактага ярма яки ипи салам, шунда ук күгәрченнәр, чыпчыклар килеп житә. Тактага бер кисәк май салсам, песнәкләр күренәләр. Әгәр дә тактага берәр тәлгәш милэш куйсам, карабүрекләр, чыпчыклар рәхим итәчәк.

Салкын кыш көне канатлы дусларыбызга ярдәм итү – безнең бурычыбыз.

5. Допиши продолжение предложений.

- 1) Мин килсәм, ... 2) Без урманга барсак, ... 3) Спорт белән шөгыйльләнсәң, ... 4) Әниемнең башы авыртса, ... 5) Әбием шалтыратса, ...

6. Переведи.

Разные вопросы

Задаю я всем:

- Как?
- Откуда?
- Сколько?
- Почему?

- Где?

- Куда?

- Какая?

- Что?

- Кому?

Вот какой я мастак,
Вопросительный знак.

7. Напиши на татарском языке.

1. Пригласи товарища сходить в библиотеку. 2. Предложи другу почитать книгу о Казани. 3. Спроси у Марата, какие оценки он получил на этой неделе. 4. Предложи брату сходить в музей в воскресенье. 5. Поблагодари родителей за подарок.

8. Напиши о своем режиме дня (6-8 предложений)

7 нче сыйныф

1. Напишите дни недели по порядку, допиши пропущенные буквы: ш...мбә, чәрш...мбе, якшәмб..., д...шәмбе, ж...мга, с...шәмбе, п...нжешәмбе

2. Составь предложения:

1. пычрата, малай, тотмый, саклап, китапны. 2. көн дә, дәресләрне, яхшы уку өчен, кирәк эзерләргә. 3. сиңа, бер, ышанмыйлар, алдашсаң. 4. килә, илләргә, төрле, сәяхәт итәсе. 5. вакытны, дәрәс, тырышабыз, буш, файдаланырга.

3. Дай другу советы, запиши: жить по режиму, вовремя готовить уроки, быть внимательным(ой) к маме, читать книги, помочь сестре

4. Переведи на татарский язык и запиши: пусть напишет, надо позвонить, может спросить, умеет рисовать, если замерзнет.

6. Напиши реплики на татарском языке.

1. Пригласи друга (подругу) на свой день рождения. 2. Скажи папе, что у тебя потерялся щенок. 3. Спроси у классного руководителя, сколько раз в неделю урок татарского языка. 4. Пригласи своих гостей за стол. 5. Поблагодари родителей за подарок.

7. Напиши антонимы: матур, битараф, тырыш, йомшак, миһербанлы.

8. Переведи, образуй отрицательные формы глаголов

№	глаголы
1.	укысаң -
2.	югалтырга -
3.	күргәч -
4.	чакыр-
5.	килдек-

8 нче сыйныф

1. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Табигать... сакла... – һәр кеше... бурычы.
2.	Без... Татарстан... китәсе... килми.
3.	Жырла... кызның исем... – Әминә.
4.	Без мәктәп... кил... житте... .
5.	Өй... кайт..., эни... шалтырат... кирәк.
6.	Яхшы белем ал... теләсәгез, тырыш... укы... кирәк
7.	Мин Татарстан республика... Казан шәһәре... ту... .

8.	Экраннар... бар... фильм сугыш турында.
9.	Китап кирәк бул..., китапханә... бар... кирәк.
10.	Лена авыр... да мәктәп... кил... .

2. Из слов составьте предложения

1. малай, икенче, чыкты, белән, ягына, эте, урамның 2. кирәк, ял, тырышып, өчен, итәр, яхшы, эшләргә. 3. урын, кеше, хатын-кызларга, тиеш, өлкәннәргә, егет, бирергә, тиеш. 4. без, жыюны, бик, урманда, яратыбыз, жиләк. 5. әнисе, чыршы, Гүзәлнең, кайтты, беркөнне, алып, матур.

3. Составь и запиши диалог, используя текст.

Балалык елларымда исемдә калган вакыйгаларның берсе Казанга бару булды. Егерме икенче елның жәендә без әнием белән Казанга киттек. Казан урамнары трамвайлары һәм алма исе белән исемдә калган.

Без Казанда әнием белән Муса Бигиевләргә бардык. Ул унынчы елларда Петербургта мулла булган. Муса Бигиев – Габдулла Тукайның дустаны.

Казанда тагын Ибраһим абыйларга бардык. Ул өйләнгән, аларның ике уллары, бер кызлары бар иде.

4. Переведи на татарский язык и запиши.

1. Мы разве завтра в театр не идем. 2. Человек должен быть воспитанным. 3. Я на день рождения хочу пригласить своих друзей. 4. В этом году зима холодная, поэтому нужно помочь птицам. 5. Приготовив уроки, собрался на улицу.

5. Переведи на русский язык и запиши.

1. Казан тарихи истәлекләргә бай. 2. С.Сәйдәшев – татар халкының беренче профессиональ композиторы. 3. Дустаның татарча өйрәнәсе килә. 4. Компьютер артында озак вакыт утыру сәламәтлеккә зарарлы. 5. Телефоннан һәрвакыт әдәпле итеп сөйләшәргә кирәк.

6. Напиши однокоренные слова (не более 5 слов): 1) юл; 2) баш; 3) сүз.

№	Слова
1.	юл
2.	баш
3.	сүз

7. Переведи и образуй отрицательные формы глаголов

№	глаголы
1.	барлыкка килә -
2.	катнашу -
3.	борчылса -
4.	хөрмәт итәргә -
5.	шалтыраттык -
6.	аралашкач -
7.	кызыксынып -
8.	ялгышканчы -
9.	жырлыйбыз
10.	аңлагансыз -

9 нчы сыйныф

1. Вы знакомите гостя нашей республики с известными композиторами татарского народа, допишите сведения о них.

Солтан Габәши - ... .
 Заһидулла Яруллин - ... .
 Фәрит Яруллин - ... .
 Нәҗип Җиһанов - ... .

2. Дөпиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Татар теле... бер... китап гарәп хәрәфләр... белән языла һәм 1612 нче ел... Лейпциг шәһәре... басыла.
2.	Казанда чыгарыл... йөк машиналары Европа, Азия, Африка илләре.. сатыл... .
3.	Без... борынгы бабалары... укый-яза белмәгән заманнар... ук табигать теле... бик яхшы аңлаганнар.
4.	Сөембикә манара... Казансу елгасы... 70 метр ераклык... урнаш... .
5.	Җир шары... барлык кешеләр дә табигать... сакла... турында уйлыйлар.
6.	Әби... бу тормыш... бик кирәк..., бик кадер... кеше бул... икән.
7.	Хәсән ага Туфан... үзем... калган, басылма... хатлары..., шигырьләре... кабат-кабат укы... утыра... .
8.	Эш... телефон шалтыра..., трубка... ал... һәм үзегез... учреждение исеме... әйт... кирәк.
9.	Ана... бала... биргән иң зур бүләк(г)... – тел.
10.	Сүз... рус... башлаган иде..., без... кем икәнне бел..., егет татар...га күчте.

3. Переведи выделенные слова и поставь вопросы.

1. Сүз дә юк: бал **файдалы** да, **шифалы** да, **татлы** да. 2. Кортлар тоту, алар белән аралашу бик **кызык**. 3. **Күзәтә торган** кеше булсаң, аларга карап, әллә ниләр белеп була. 4. **Яңгыр алдынан** кортлар оя тирәсендә генә очалар. 5. Әгәр кортлар ашыкмыйча, ояларында **утырсалар**, яңгыр явачак.

4. Составь и запиши диалог, используя текст.

Фәрит тирә-ягын камыш әйләндереп алган күлгә карап утырды да, балачагын искә төшерде. Балачакларында алар күл буена карлыган, шомырт, балан жыярга киләләр иде. Бервакыт, карлыган жыярга баргач, тау ягынан кара болыт чыкты. Ул бик тиз килеп житте. Кинәт кенә яшен яшьнәде, күк күкрәде һәм яңгыр ява башлады. Фәрит бик курыкты, чөнки болын уртасында ул берүзе калган иде. Аны иптәшләре бик тиз эзләп таптылар һәм тынычландырдылар. Кара болыт ничек килсә, шулай үтеп китте. Тиздән көн аязды, ялтырап кояш чыкты. Алар, савытларын карлыган белән тутыргач, авылга кайтып киттеләр.

5. Переведи на татарский язык и запиши.

1. Когда Габдулла жил в Уральске у своей сестры, он учился в русской школе и изучал русский язык. 2. Было ему тогда десять лет. 3. Вначале Габдулла ничего не понимал по-русски. 4. А через несколько месяцев он уже выучил много слов, писал и читал. 5. Мальчик приносил домой книги на русском языке. 6. Он впервые прочитал стихи русских поэтов. 7. Особенно понравились ему стихотворения Пушкина.

6. Переведи на русский язык и запиши.

1. Җир йөзәндә иң матур сүз – әни. 2. Ул сүзне һәр кеше бик теләп әйтә. 3. Әни сүзе дөньядагы барлык телләрдә дә ягымлы яңгырый. 4. Әни куллары – иң назлы, иң ышанычлы куллар, алар барын да эшли ала. 5. Биш яшьме, илле яшьме - сиңа һәрвакыт әниңнең ягымлы карашы кирәк.

7. Дөпиши предложения.

№	Слова
1.	Эше барның - ... .

2.	Йөз сум акчаң булганчы ... .
3.	Башланган эш - ... .

8. Напиши ответы логических задач.

1. Мәрьям белән Тәлгатьнең этләре Сарбай һәм Акбай исемле. Тәлгатьнең эте Сарбай исемле булса, Мәрьямнең эте ни исемле?
  2. Вәкил мәсьәләләрне Камилдән тизрәк, ә Камил Фоаттан тизрәк чишә. Мәсьәләне кем иң акрын чишә.
  3. Өч малайның исемнәре: Камил, Вәкил, Самат. Бер малай – сәяхәт, икенчесе – сугыш, өченчесе – спорт турында китап укый. Камил спорт турында укымаган, ә Вәкил сугыш һәм спорт турында укымаган. Кем нәрсә турында укыган?
9. Напиши рассказ, отрази в нем экономическое развитие Татарстана (8 – 10 предложений).

10 нчы сыйныф

1. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Мәктәп... татар халык ижаты... багышлан... кичә бул...
2.	Татар халкы... жыр чишмә... гасырлар түре... үк килә.
3.	1961 нче ел... Рудольф Нуриев гастрольләр вакыты... Франция... кал... була.
4.	Үз теле... мэхәббәт... башка үз иле... мэхәббәт ... уйла... да мөмкин түгел.
5.	Мәктәп... дә, өй... дә, лагерь... да китап – без... якын сердәш... .
6.	Татар халык жырлар... формалаша башлавы борынгы Болгар чоры... туры килә һәм Бөек Ватан сугыш... елларына ... дәвам итә.
7.	Габдрахман Әпсәләмов сугыш... башы... ахыры... кадәр фронт... була.
8.	Татарстан... Дәүләт гимн... 1993нче ел... кабул ителде.
9.	Жәмгыять... булган һәр яңалык... көне-сәгәте белән укучылар... житкерү журналист... зур осталык һәм намус таләп итә.
10.	А.Лихачёв дөнья буйлап сәяхәт иткәндә, Көнбатыш Европа осталары... эсәрләр... алып кайткан.
11.	Казан... ачылган “Шәрәк китапханә...” бөтен укымышлы татарлар... мәдәният үзәге... әйләнә.
12.	Профессор Әбүзәр Таһиров Казан... йөрәк авыру... буенча иң яхшы белгечләр... берсе санала.

2. Поставь вопросы к выделенным словам.

1. Дөньяда жиде миллионнан артык татар исәпләнә. 2. Аларның биш миллионнан артыгы Россия Федерациясендә яши. 3. Бер миллионнан артык татар Россиядән читтә яши. 4. Кайларда гына **яшәсәләр** дөтатарлар үз телләрен, горф-гадәтләрен **онытмыйлар**.
5. Татарлар **яшәгән** төбәкләрдә һәр елны **гөрләп** сабантуйлар үткәрелә.

3. Составь и запиши диалог, используя текст.

Һәр милләт кешесе өчен иң кадерле тел – үзенең туган теле. Дөньяда биш меңнән артык тел исәпләнә. Галимнәр дөньяда иң киң таралган 14 телне билгеләгәннәр. Шулар 14 телне белгән кеше теләсә кайсы телдә сөйләшүче белән аралаша ала. Бу 14 тел арасында татар теле дә бар. Димәк, татар теле дөньядагы телләр арасында әһәмиятле тел булып тора. Татар теле борынгы, бай, уңайлы, камил телләренең берсе.

4. Переведи на татарский язык и запиши.

1. В древних сказках говорилось о трёх китах. 2. Эти киты живут и сейчас. 3. Для многих людей – это солнце, воздух, вода. 4. А для некоторых людей – табак, наркотики, алкоголь. 5. Первые живы и здоровы, а вторые болеют и умирают.

5. Переведи на русский язык и запиши.

1. Син кулыңа китап алдың. 2. Анда нилэр язылган, нилэр барын белмисең эле син. 3. Беренче битен укыдык, икенче битен, унынчы битен, йөзенче битен. 4. Күп нәрсәләрне белдең. 5. Шатланып көлдең, уйландың... 6. Аңладыңмы - син гүзәл бер дөньяның ишеген ачтың. (Г.Бәшировтан)

6. Поставь знак ударения над каждым словом. (20 балл)

№	Слова
1.	языгыз, урнашкан, барырман, барачакмын, күрмәде, язмасак
2.	иң матур, хатын-кыз, кап-кара, зур гына, үтә ялкау, бала-чага
3.	язучымы, укучымын, уйлаганчы, аюдай, кешечә, киләләр, китәрсез, сезнеңчә

7. Подчеркни подлежащее и сказуемое.

№	Предложения
1.	Көзне жәнлекләр дә сизә.
2.	Тиеннәр кышка эзерләнәләр.
3.	Алар кышка күп итеп чикләвек, гөмбә жыялар.
4.	Яннарында яшь балалары йөгәрешәләр.
5.	Көз урманның бөтен почмакларына барып житкән, аны аюлар да сизгән.
6.	Жәй аларны сыйлаган, аюлар жәйдән тазарып, юанаеп калганнар, йөргәндә алпан-тилпән киләләр.
7.	Аларны август-матур аеруча сыйлаган: жиләген, чикләвеген ашаткан.
8.	Төннәрен аюлар солы кырларына чыгалар, солы жыялар.
9.	Жәй белән көз икесе бергә очрашты.
10.	Күнелле жәй үз урынын калдырды, кырлар бушады, көннәр кыскара башлады, алтын көз бусагадан атлады.
11.	Тиздән яңгырлар башланыр, чәчәкләр корыр, агачлар яфракларын кояр, жир йокыга эзерләнәр.
12.	Көн артыннан көн үтәр, көзне кыш алыштырыр, кышка алмашка яз килер, күнелләрне шатландырыр, кабат жылы жәй житәр.

8. Напиши свой рассказ о природе и его обитателях весной (8 – 10 предложений).

11 сыйныф

1. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Яз... таба Габдулла белем... буенча иптәшләр... уз... китте.
2.	Моңа зирәкле(к)... тырышлы(к)... ярдәм ит... .
3.	Габдулла Ушинский дәреслегендә... шигырь... ятган сөйлә... чык... .
4.	Әхмәтша учитель, Габдулла сөйләп бетер... , “Молодец!” ди... һәм бөтен сыйныф... Габдулла... кара... мәжбүр ит... .
5.	- Дәрес... соң ми(н)... керер..., - ди... учитель а(н)... рус... .
6.	Дәресләр бет..., ул учитель... өе... кер... .
7.	Учитель китап шкафы... ише(к)... ач..., китаплар... кар(а)... башла... .

8.	Бераз... ул Габдулла...тышы... рәсемнәр ясал... юка гына бер китап... бир... .
9.	- Бу рус... зур шагыйр(ь)... Александр Сергеевич Пушкин яз... китап.
10.	Габдулла учитель... рәхмәт әйт..., тиз... кит... ашык... .
11.	Аның китап... ук... чы(к)... килә иде.
12.	Габдулла учител(ь)... бир... китап... кат-кат укы..., ятла... бетер... .
13.	Соң... ан... бу әкият... татарчага тәржемә ит... теләге туды.

2. Поставь вопросы к выделенным словам.

1. Минем бабай яшь чагында чит илләрдә күп яшәгән. 2. Эш, бәхетэзлән, ерак Австралиягә кадәр барып житкән. 3. Төрле кешеләр белән очрашкан. 4. Ул һәрвакыт әйтә иде: “Кая гына барсаң да, туган як үзенә тарта . 5. Мин ничә илдә булдым, берсендә дә кала алмадым”.

3. Составь и запиши диалог, используя текст.

Татарстан Язучылар союзының вестибюленә мәрмәр такта куелган. Ул тактада Бөек Ватан сугышында үлеп калган утыз язучының фамилиясе язылган. Алар язасы эсәрләрен язып бетермичә, яшәргә өлгермичә үлгәннәр.

Польша жирендәге Згеш дигән кечкенә генә шәһәрдә Гадел Кутуй күмелгән. “Тапшырылмаган хатлар” авторы. Фатих Кәрим жинүгә ике ай кала Кенисберг янында һәлак була. Дахауның крематорий мичләрендә фашистлар Совет Армиясе полковнигы шагыйрь Хәйретдин Мөжәйне яндырдылар. Бу исемлектә жырлары бөтен планетага таралган легендар Муса Жәлил, аның көрәштәше Абдулла Алиш та бар.

4. Переведи на татарский язык и запиши.

1. Музыка – великое искусство. 2. Она окружает человека с древних времен. 3. Особенно много музыки звучит сегодня. 4. Каждый день звучит очень много разной музыки: старинной и современной, эстрадной и классической. 5. Нужно научиться понимать музыку.

5. Переведи на русский язык и запиши.

1. Аккош күле Казан шәһәренең Киров районында урнашкан. 2. Анда кайчандыр аккошлар яшәгән, бала чыгарган. 3. Аккош күле һәм аның тирә-ягы – Казан халкының яратып ял итә торган урыннарының берсе. 4. Күлнең як-ягын нарат урманы каплаган. 5. Аккош күле үзара тоташкан өч күлдән тора. 6. Күлнең озынлыгы 2,6 чакрым, киңлеге 476 метр.

6. Поставь знак ударения над каждым словом.

№	Слова
1.	тыңлагыз, тыңласак, тыңлады, күрәсезме, китмә, килерсең
2.	укучы, туган, французча, аларча, кешедәй, тәмлерәк
3.	тиз генә, иң оста, алдым бит, килергә тиеш, бара икән, сап-салкын, ямь - яшел, бара ич

7. Подчеркни подлежащее и сказуемое.

№	Предложения
1.	Идел бие беренчелегенә шәһәрара йөзү ярышлары бүген Казанда үткәрелә.
2.	Булат спорт сарена ашыкты.
3.	Ашыгучылар бер ул гына түгел иде.
4.	Бассейн ишек төбәндә шактый халык бар иде.
5.	Ял көне булгангамы, әллә ярышларның соңгы көне дипме, керергә теләүчеләр бүген аеруча күп.
6.	Бассейн буена тезелгән эскәмияләрдән урын алгач, Булат тирә-яктагыларның сүзенә колак салды.
7.	Барысы да Илдар Кәримов һәм Виталий Жуков турында сөйләшәләр иде.

8.	Ярышның күп төрләре буенча алар тигез баралар.
9.	Булат бөтен күнеле белән Илдар Кәримовның жиңүен теләп утырды.
10.	Икешәр-икешәр пар төшөп, спортсменнар чиратларын уздыра баралар, таблодагы саннар алышынып торалар, бәхәсләр кызгыннан-кыза бара.
11.	Илдар Кәримов фамилиясе ишетелүгә, халык шау килде, аннан зал кинәт тынып калды.
12.	Халыкның күзе Илдарда, аның колачы киң, хәрәкәте житез, төгәл, көчле иде.
13.	Жуков соңгы парда йөзде, аның нәтижеләре дә начар булмады, аерма бик кечкенә иде.
14.	Шулай да Илдар Кәримовның нәтижеләре яхшырак булды

8. Составь рассказ о соревновании по спорту, который проходил в школе или во дворце спорта (10-12 предложений)

Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган республика олимпиадасы биремнәре

4 нче сыйныф

1.Прочитай текст, озаглавь

Гөлнурларга дәү әнисе килде. Гөлнур бик ярата дәү әнисен. Мәктәптә укый башлаганчы, Гөлнур аларга еш бара иде һәм озак кунак була иде.

Гөлнурның дәү әнисе бик тә әйбәт. Ул бик матур, ягымлы. Дәү әнисенең чәчләре көмеш кебек ап-ак, кашлары кап-кара. Куллары кечкенә генә, йомшак кына. Шулай булса да ул куллар бик тәмле ризыклар пешерәләр, бөтен өйне тәртиптә тоталар.

Бу килгәндә дәү дәү әнисе бик тәмле бәләшләр пешереп алып килгән иде. Алар бергәләп чәй эчтеләр. Аннан соң дәү әнисе Гөлнурга әкиятләр, кызык-кызык мәзәкләр сөйләде.

1. Ответь на вопросы и запиши.

- А) Гөлнур кайчан мәктәпкә укырга бара?
- Б) Гөлнурның дәү әнисе нинди кеше?
- В) Тәмле ризыкларны кем пешерә?
- Г) Ничек уйлыйсың: дәү әнисен Гөлнур ничек каршылады икән?

2. Напиши небольшой рассказ о своей бабушке (4-5 предл.)

2. Переведи на русский язык и запиши.

1. Салкын кыш житте. 2. Кошларга кыш көне салкын. 3. Алар үзләренә азык та таба алмыйлар. 4. Малайлар, кызлар кошларга жимлек ясадылар. 5. Жимлеккә ярма, май, ит кисәкләр салдылар һәм агачка асып куйдылар.

3. Допишите пропущенные окончания в предложениях. Цифры пишите словами.

№	Предложения
1.	Юрий Гагарин – бер... космонавт.
2.	Ул космос... 1961 ... ел... оча.
3.	Бер... тапкыр космос... ул 108 минут бул... .
4.	Хатын-кызлар... бер... булып 1963 ... ел... Валентина Терешкова оча.
5.	1969 ... ел... Америка астронавтлары Ай... менә ... .

4. Напиши словами какими цифрами какие математические действия ты выполняешь:

Мин $124:2=$ $80-30=$
 $20 \times 3 =$ $35+10=$

5. Какие вопросы нужно задать чтобы получить следующие ответы.

- ... ?
- Безнең мәктәп янында китап кибете бар.
- ... ?
- Әйе, ул сәгать тугызда ачыла.
- ... ?
- Әйе, кибет шимбә көн эшли.
- ... ?
- Иртәгә энемнең туган көне, аңа бүләккә китап алырга телим.
- ... ?

- Ул әкиятләр укырга ярата.

6. Переведи стихотворение .

У меня зазвонил телефон.

- Кто говорит?
- Слон.
- Откуда?
- От верблюда.
- Что вам надо?
- Шоколада.
- Для кого?
- Для сына моего.

5 нче сыйныф

1.Прочитай текст, напишите свои ответы на вопросы и допишите продолжение рассказа (3-4 предложений) Текст озаглавь.

Фәритнең бабасы бар. Ул бик күп белә, күп эшли. Фәрит белән бабасы бик дуслар. Алар күп нәрсәләр турында сөйләшәләр.

Бервакыт бабасы оныгыннан:

Ә куллар , Фәрит улым, кешеләргә ни өчен кирәк? – дип сорап куйды.

- Тагын нәрсә өчен? – дип сорады бабасы.
- Ә тагын?
- Ә тагын да?

2) Озаглавление текста

2. Переведите на русский язык и запишите.

Татарстан – минем туган җирем, минем Ватаным. Татарстанның башкаласы – Казан шәһәре. Жәй саен Казанга башка шәһәрләрдән, илләрдән туристлар килә. Алар Казанның тарихи һәм истәлекле урыннарында булалар. Сәяхәтчеләр Казан Кремле, Сөембикә манарасы, Татарстанның Милли китапханәсе, Сынлы сәнгать музейе һәм башка музейлар белән танышалар.

Казанга су юлы белән дә, һава юлы белән дә, машина белән дә килергә мөмкин.

3. Допишите пропущенные окончания и послелого в предложениях.

№	Предложения
1.	Без... Акбай исемле эте... бар
2.	Ул реклама... күрсәтелә торган кап-кара йонлы эт... охшаган.
3.	Эне... Илдар .... без эт... ашата... , йоннар... тарый..., төрле һөнәрләр... өйрәтә... .
4.	Ул да без... ярата: көн ... иртә .... мәктәп... озатып кала.
5.	Дүрт аяклы дустаныбыз йортыбыз... саклый, кеше кергән... белдерә.

4. Напиши о том, что

- ты не будешь пить чай, потому что спешишь;
- каждый день нужно готовить домашние задания;
- у тебя есть богатая библиотека, но там мало сказок на английском языке;
- нельзя трогать книгу грязными руками;
- вы с другом играете, в бассейн ходите, уроки готовите.

5. Расставив в правильном порядке предложения, составьте связный текст.

Табибә апа Исмәгыйльне бал белән дөваларга кушты. Хәзер Исмәгыйль һәр бал кортына сокланып карый. Әнисе, жылы сөткә бал салып, Исмәгыйльгә эчерә башлады. Исмәгыйльнең тамагы шеште. Малайның хәле кичкә үк яхшырды. Әнисе табиб чакырды.

6. Составьте и запишите диалог, используя текст.

Айнур белән Алсу шәһәр уртасында яши. Фатирлары биек йортның сигезенче катында. Алар балконга чыгарга яраталар, шуннан урамны карап торалар. Анда машиналар бик күп. Трамвайлар йөгәрә. Абыйлар, апалар, әбиләр, бабайлар каядыр баралар. Айнур белән Алсунның да шулар артыннан барасылары килә.

Ә яз көне этиләре дача сатып алды. Беркөнне алар гаиләләре белән дачага киттеләр. Дача урман эчендә иде. Өй зәңгәр, яшел, ак буяуларга буялган, ә идәне сап-сары иде. Дача аларга бик ошады.

7. Переведите на татарский язык и запишите.

1. На земле растут деревья, цветы. 2. В лесах растут звери. 3. В морях растут рыбы. 4. Птица летает в небе и растет. 5. Котенок бегаёт во дворе и растёт. 6. И ты растешь. 7. Но человек не растёт как трава. 8. Он думает, учится и растёт.

8. Впишите в предложения пропущенные местоимения.

1. Керпе көз көне агач төбенә үлән, коры яфрак ташый һәм ... оя ясый. 2. ... кыш буе йоклый. 3. Яз көне ... уяна һәм төрле бөжәкләрне ашый башлый. 4. Шуңа күрә ... жәнлек бик файдалы санала, ... сакларга кирәк.

9. Напиши небольшой рассказ на тему: «Минем яраткан бәйрәм» (8–10 предложений).

6 нчы сыйныф

1. Прочитай текст, озаглавь

Мин кибеттән икмәк алып кайтып биргәч, Хафиз бабай миңа: «Рәхмәт!» – диде. Мин дә аңа рәхмәт әйттем.

– Икмәк алып кайтучы үзең бит, нигә миңа рәхмәт әйтәсең? – диде Хафиз бабай.

– Рәхмәткә каршы рәхмәт тагын да рәхәт, – дип жавап бирдем мин.

– Дәрәс әйтәсең: рәхмәт һәркем өчен дә рәхәт, – диде Хафиз бабай, куанып, һәм аркамнан сөеп куйды. (Идрис Туктар)

2. Напиши небольшое сочинение (5 предложений) о тех случаях, когда ты услышал слова благодарности в свой адрес.

3. Расставьте реплики в нужном порядке (укажите последовательность в цифрах), чтобы получился диалог.

№	Предложения
	Ярый, күнелле ял итегез.
	Сез анда озак булачаксызмы?
	Сәлам, яхшы. Үзең ничек?
	Менә паркта йөрергә уйлыйбыз, һава торышы бик әйбәт.
	Минем хәлләр дә яхшы. Кая барасыз?
	Рәхмәт.
	Сәлам, дустым. Хәлләрең ничек?
	Бераз булабыз әле.

4. Допишите пропущенные слова в следующих пословицах

№	Предложения
1.	_____ (нәрсә?) – кешенең дусты.
2.	_____ (кем?) акчадан кыйммәт.
3.	Аюны да _____ (нишләргә?) өйрәтәләр.

4.	_____ (нәрсә?) агачыннан ерак төшми.
5.	Ипи – иң зур _____ (нәрсә?).

5. Переведите на татарский язык и запишите.

1. Эту книгу можно найти в каждом магазине.
2. Школа – на другой стороне улицы.
3. Мне будет трудно переводить этот текст без словаря.
4. Небо темное, может пойти дождь.
5. Кто знает: какой прогноз погоды на завтра?
6. Какая река длиннее: Волга или Нил?
7. Ученики должны стоя встречать своих учителей.
8. Во время разговора нельзя перебивать друга.

6. Допишите окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Шәһәр... жимлекне форточкага яисә балконга беркетеп куйсаң, кош... ашату уңайрак.
2.	Моның өчен кибет... сатып алган сөт пакетлар... да, пыяла банка, шешәне дә файдаланырга була.
3.	Жимлекне бакчага элөп куйганда, кошлар агачлар... кышлый торган зарарлы бөжәк... дә чүплиләр.
4.	Кавын, карбыз, кабак орлыклар... да кошлар бик яратып ашыйлар.
5.	Песнәк... исә иң яраткан ашы — тунмай, ит, сыр.
6.	Чыпчык, песнәкләр... рәхмәт ишетү үзөбөзгә үк рәхәт булыр.

6. Переведите на русский язык и запишите.

- 1) Кешеләр паркта алтын келәм өстеннән йөриләр.
- 2) Син өйдән сәгать ничәдә чыгасың?
- 3) Сөзгә иртәгә иртә торырга туры киләчәк.
- 4) Синең абыең йөзү буенча тренермы?
- 5) Безнең өйдән ерак түгел футбол кыры бар.

7. Прочитайте текст и вставьте нужные слова

<p>Ни өчен яз көне иске _____ яндырырга ярамый? Үлән белән _____ жирнең уңдырышлы катламы яна. Янгын _____ үрмәкүчләр, бакалар, кырмыскалар һәм кошлар юкка чыга. Үлән арасында яши торган башка жан ияләре дә _____ котыла алмый. Әйдәгез, алдагы _____ өчен _____ саклап калыйк!</p>	<p><i>табиғатъне бергә буыннар вакытында уттан үләнне</i></p>
--	---

7 нче сыйныф

1. Прочитайте текст.

... – урманнарда да, шәһәр паркларында да, дала һәм чүлләрдә дә очрый торган затлы тунлы бик матур хайван. Ул кызыл-сары тунын кышын көрәнсу тунга алмаштыра.

... оясын йомшак үлән, мүк белән жылыта. Салкын көннәрдә берничә көн буе оясыннан чыкмый, йомшак койрыгын ябынып, бөгәрләнеп йоклавын гына белә. ... өч оясы була: берсе яшәү өчен, икенчесе азык запасын саклау өчен, өченчесе дошманнан саклану өчен. Ул чикләвек, жиләк-жимеш, гөмбә, орлыклар белән туклана. Яраткан ризыклары – чыршы һәм нарат күркәләре.

Отвeтьте на следующие вопросы:

- 1) Текст нинди хайван турында?
- 2) Бу хайван кайда очрый?

- 3) Аның туны нинди төстә?
- 4) Ул йомшак үлән, мүк белән нишли?
- 5) Ул салкын көннәрдә нишли?
- 6) Аның ничә оясы бар?
- 7) Ул нәрсә белән туклана? Яраткан ризыгы нәрсә?

2. Переведи на русский язык и запиши.

- 1) Бу кошны авылда да, шәһәрдә дә очратырга мөмкин.
- 2) Кыш көне ул тәрәзә янына очып килә һәм ашарга сорый.
- 3) Жәй көне песнәкләр күренмиләр.
- 4) Ул жәенә ике тапкыр бала чыгара.
- 5) Менә шуңа күрә дә песнәк бертуктаусыз очып йөри.
- 6) Аңа балаларын туйдырырга кирәк бит.
- 7) Кыш көне кошларны ашатырга кирәк.

3. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Татарстан.. өр-яңа IT шәһәр – Иннополис калып чык.. .
2.	Ул Казан.. нибары 35 километр ераклык.. урнашкан.
3.	Кала ике өлеш.. бүленгән.
4.	Югары Осман район.. керүче жирләр Иннополис... үзәген тәшкит итә.
5.	Ә Лаеш районындагы мәйданы... исә инновацион продукция житештерү белән шөгьльләнүче резидент.. урнашчак.
6.	IT университет шәһәрчеге технопарк... якынча 500 метр ераклык... урнашкан.
7.	Мәктәп... яңа гына тәмамлаган абитуриент... жәлеп итү 2016 ел... башланчак.
8.	Күптән түгел шәһәр төзелеше... беренче этабы тәмамланды, монда 500 резидент.. урнаштырырга бар мөмкинлекләр дә тудырылган.

4. Допишите пропущенные слова в следующих пословцах.

1. _____ (кем?) өйрәнер, ахмак өйрәтер.
2. Яратмаган эш _____ (ничек?) була.
3. Эш беткәч _____ (нишләргә?) ярый.
4. Егет кешегә _____ (ничә?) төрле һөнәр дә аз.
5. Бер ялганласаң, икенче тапкыр дәрәс _____ (нәрсәгә?) дә ышанмаслар.

5. Прочитайте текст и вставьте нужные слова.

<p>Кырмыскалар – _____ дустаны. Алар – _____ коткаручылар. Кырмыскаларның 12 сәгать эчендә _____ 33 мең корткыч ташыганнарын санап _____ . Алар миллионлаган _____ корткычларны юк итәләр. Шуңа күрә кырмыска _____ булган урыннарда, урман – сәламәт, _____ . Кешеләр _____ кырмыска ояларының бер өлешен «авыру» урманнарга _____ . Сак эш иткәндә аларга _____ дә зыян килми. Тик _____ да кырмыска ояларын тудырырга _____ .</p>	<p><i>ояларына чыгарганнар беркайчан урманны хәзер ярамый чиста күчәрләр беринди оялары зарарлы кешенең</i></p>
--	---

6. Переведите на татарский язык и запишите.

- 1) Некоторые виды растений и животных занесены в Красную книгу.
- 2) По богатству природы и красоте пейзажей Татарстан может соревноваться со многими государствами Европы.
- 3) Природа – это цветы в вазе, пение соловья, солнечные пляжи и теплый дождь, хорошее настроение.

- 4) Любите природу, берегите её, и она будет вам благодарна.
- 5) Сохранение природы – это сохранение жизни на Земле.
- 6) Она играет огромную роль в воспитании человека и в сохранении его здоровья.

7. Прочитайте текст. Посмотрите внимательно на каждую строку: некоторые строчки правильные, а в некоторых строках есть ошибки. Если считаете, что все верно, в правый столбик поставьте плюсики, неверно – укажите ошибку (максимальный балл – 9, за каждое верное совпадение по баллу).

Чаңгы юлларында		
	Чаңгыда чыгарга жыенсагыз, кичтэн эзерләнегез.	+
	Чаңгыларның, аяк киemenең нинди хэлдә булуын санагыз.	санагыз
1.	Иртән жиңелчә генә ашарга тиеш, кечкенә рюкзакка салып,	
2.	май ягылган икмәк, пешкән ит, термос белән чәй алырга	
3.	кирәк. Чаңгыда йөрергә чыкканда дәрәс киенү кадәр мөһим.	
4.	Хәрәкәт итү өчен жиңелчә киём уңайлы. Кулыгызга перчатка	
5.	алырга да онытмагыз. Киёмнәрне сайлаганда табигый белән	
6.	тукымаларга өстенлек бирергә тырышыгыз. Синтетик	
7.	материаллардан киёмнәр тирлэтәләр ләкин һава алмашын	
8.	тоткарлыйлар. Чаңгыларны да эзерләмичә куегыз.	
9.	Юлларыгыз уң булсын!	

8. По описанию найдите и напишите название предмета

№	Предложения
1.	К . . ш – без яшәгән планета – Жир һәм башка планеталарның әйләнеш үзәгендә торган зур күк жисеме, иң якты йолдыз.
2.	С . . . ә – тамаша күрсәтелә торган махсус мәйданчык.
3.	У . . . н – бик күп һәм тыгыз булып агачлар үсеп утырган урын.
4.	Ш . . . р – кеше күп яши торган пункт, административ, сәүдә, сәнәгать һәм мәдәният үзәге.
5.	А . . . н – сары яки кызылсу-сары төстәге кыйммәтле металл.
6.	М . . . . р – баш астына салу яки аска куеп утыру өчен эченә мамык, йон һ.б. тутырып эшләнелгән әйбер.

9. Составьте 5 предложений о правильном питании .

8 нче сыйныф

1. Прочитайте текст. Ответь на вопросы.

Урта гасырларда яшәгән англизләрнең пәсиләргә мөнәсәбәте кызыклы. Король Ричард I идарә иткән заманда Лондонда күселәр, тычканнар бик арткан, шәһәрдәге барлык азык-төлек запасын бозып бетергәннәр. Шәһәрдә коточкыч ачык һәм авырулар башланган. Шулкакта кешеләр пәсиләрне искә төшергәннәр. Ричард I эмере белән урманнардан йөзләрчә пәсиләр тотылган һәм идән асларына жиберелгән. Тиздән алар тычканнарны, күселәрне кырып бетергәннәр. Аларны күрүгә шәһәр кешеләре баш киёмнәрен салып зурлаганнар. Пәсиләрнең бәясе берничә алтын тәңкәгә житкән.

Соңрак англиз диңгезчеләре дә, ерак илләргә барганда, корабль трюмнарында пәсиләр асраганнар. Ул корабль командасы эгъзасы булып саналган. Судно журналында диңгезчеләр исемлегенә пәсиләр исеме дә кертелгән һәм «Кайда тели, шунда йөрергә хаклы!» дип язып куелган.

- 1) Лондонда нәрсәләр арткан? Шәһәрдә нәрсә башланган?
- 2) Аларны кайдан тотканнар?

- 3) Бу хайваннар нишлэгәннәр?
- 4) Шәһәр кешеләре аларны ничек зурлаганнар?
- 5) Аларның бәясе күпме булган?
- 6) Песигә нинди хокуклар бирелгән?

2. Найди и запиши существительные в форме төшем килеше, переведи

3. Переведи на русский язык и запиши.

1. Урта гасырларда инглизләрнең песиләргә мөнәсәбәте кызыклы булган. 2. Шәһәрдә тычканнар, күселәр күбәеп киткән. 3. Шул чакта кешеләр песиләргә искә төшергәннәр. 4. Урманнардан йөзләрчә песиләргә тотканнар. 5. Аларны судно журналында диңгезчеләр исемлегенә язганнар.

4. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Турист... һәм шәһәр кунак... төрле музей... булырга, истәлекле урын... һәм тарихи һәйкәл... карарга ярата... .
2.	Шәһәр... балалар зоопарк..., аквапарк..., цирк..., Курчак театр..., «Әкият» кафе... йөрергә ярат..., «Кырлай» ял парк... төрле аттракцион... уйный... .
3.	Алабуга... «Шайтан кала...» исемле борынгы Болгар архитектура истәлег... бар.
4.	Бу таш манара Алтын Урда заман... корыл... .
5.	2014 нче елның 7 февраль... Сочи... «Фишт» стадион... XXII кышкы Олимпия уен... старт ал... .
6.	Россия Президент... таныл... спортчы... белән очраш... .
7.	Уку... һәм эш... кеше... үзара рәсми рәвештә аралаш... .
8.	Усал, саран, ялкау, тупас кешеләр... беркем дә ярат... .

5. Впиши в предложения пропущенные слова-антонимы.

1. Татлы тел ... кебек, ямьсез тел ... кебек.
2. Көзгә көн ул бала кебек: әле ... , әле ... .
3. ... сөйлә, ... тыңла.
4. ... бер үләр, ... мең үләр.

6. Составь текст, расставив предложения.

Ләкин урманнарны сакларга кирәк. Елның кайсы гына вакыты булмасын, урман безне үзенә тарта. Табигатьнең иң гүзәл почмагы – урманнар. Корткычлар агач кайрысын бозалар, яфракларын тишәләр. Урманның дусты агачларны сындырмый, яфракларны һәм чәчәкләргә өзми. Кошлар урманнарны корткычлардан саклыйлар. Ул кош ояларын туздырмый. Урман дусты урманда ут якмый, янғын чыгармый.

7. Составь и запиши диалог, используя составленный текст.

8. Переведи на татарский язык и запиши.

1. Летом у школьников начинаются каникулы. 2. Мы разъезжаем по разным местам. 3. Кто-то поедет на море. 4. Кто-то на дачу. 5. А я этим летом поеду к своему другу в город Барнаул. 6. Нам будет весело вместе.

9. Посоветуй другу (подруге) на татарском языке и запиши:

- заниматься каждый день спортом;
- больше читать об истории страны;
- до урока повторить домашнее задание;
- после уроков идти в библиотеку;
- узнать домашнее задание по татарскому языку.

10. Составь и запиши диалог на тему: «Спорт ярышында жиңгәннән (жиңелгәннән) соң».

9. Вставь в предложения слова, подходящие по смыслу.

1. Мин ... , ... , ... турында китаплар укырга яратам. 2. Безнең гаилә ... , ... , ... турында тапшырулар карарга ярата. 3. Мин һәм минем дусларым ... , ... , ... уйнарга яратабыз. 4. Милли ашлардан миңа ... , ... , ... ошый. 5. Чэй янына ... , ... , ... куялар. 6. Кешеләр күңелен яулау өчен ... , ... , ... булырга кирәк.

10. Составь рассказ о четвероногом друге из 5–7 предложений.

9 нчы сыйныф

1. Прочитайте текст и ответьте на вопросы:

1891 елның 1 декабрендә Америка Яшьләр христиан ассоциациясе колледжы (Спрингфилд, Массачусетс штаты) укытучысы Джеймс Нейсмит спорт залы балконы кырыена персиклардан бушаган ике кәрзин бәйләп куйган һәм, 18 студентны ике командага бүлеп, аларга көндәшләре кәрзиненә туп ыргытудан гыйбарәт булган уен тәкъдим иткән. .... дип аталган уен якынча гына хәзерге аналогына охшаган. Тупны йөртү булмаган, уенчылар аны, бер урыннан торып, бер-берсенә ыргытканнар гына, аннары ике куллап астан яки күкрәктән кәрзингә салганнар. Уңышлы ыргытудан соң, бер уенчы, стенага куелган баскычтан менеп, кәрзиннән тупны алган.

Сораулар:

- 1.Сүз нинди спорт уены турында бара?
- 2.Өлеге уен кайчан барлыкка килгән? Аны кем уйлап тапкан?
- 3.Бүгенге уен төрәннән ул нәрсә белән аерыла?
- 4.Аны хәзер ничек уйныйлар?
- 5.Татарстанда бу уенны уңышлы уйнаучы команданың исеме атагыз.

2. Переведите на русский язык и запишите.

Сәламәт булайым дисәң, спорт белән шөгыйльләнергә кирәк. Безнең илдә соңгы елларда спорт белән шөгыйльләнүчеләрнең саны артты. Бик күп спорт корылмалары төзелде, спорт майданчыклары барлыкка килде. Хәзер спорт белән шөгыйльләнүчеләр өчен бөтен мөмкинлекләр бар. Спорт сарайларында төрле секцияләр эшли.

3. Допишите окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Республикабыз... спорт тарих... 1920 ел... 25 июнен... башлана.
2.	Татар халкы... ерак гасырлар... килә торган бәйрәме – Сабантуе да төрле көч сынашулардан торган.
3.	Галим... фикеренчә, Сабантуе Олимпия уеннары... кадәр барлыкка кил... .
4.	Димәк, республика... спорты... тарих... да берничә мең ел белән исәпләнә.
5.	1919 елның ахырын... Казан... Үзәк хәрби-спорт клубы оеша.
6.	Бу клуб бөтен Идел бие төбәген... беренче бул... һәм физкультура-спорт үсешендә зур роль уйн...
7.	1920 елның кышын... Казан... ике зур чаңгы база.. ачыла.
8.	Бүген Татарстанның ярышлар календаре... сиксән тугыз спорт төре кертел..., һәм аларның саны елдан-ел арта бар... .

4. Впишите союзы в сложносочиненных предложениях.

1. Мин ярышка бара алмыйм, ... билетлар сатылып беткән. 2. Залда ут сүнде ... спектакль башланды. 3. Абыем теннис белән шөгьльләнә, ... мин нәфис гимнастика секциясенә йөрим. 4. ... салкын исә, ... яңгыр ява башлый. 5. Яз житте инде, ... кар әле һаман эремәгән.

5. Расставив в правильном порядке предложения, составьте связный текст.

Югары класслы шофер булу өчен, автомобиль йөртү таныклыгы алу гына житми. Жир йөзәндә кирәкле һөнәрләр бик күп. Машина йөртүчеләр һәркөнне миллионлаган кешеләрне автобуларда, трамвай-троллейбуларда эшкә алып баралар, эштән алып кайталар. Һәркөнне меңнәрчә тонна товарларны илебезнең бер почмагынан икенче почмагына ташыйлар. Кешелек өчен бик эһәмиятле һөнәрләрнең берсе — машина йөртүче. Аның өчен бик күп сыйфатларга ия булу кирәк. Шофер өчен иң кирәкеләре дип игътибарлылык, саклык, түземлек, аруны онытып тору, үз машинаңны саклау һәм ярату сыйфатларын әйтер идем. Үзеңнең жәмгыятькә кирәклегенә тою, гадел эшләп алынган акчаңны гаиләңә кайтарып бирү бик рәхәттер ул! Үскәч, минем дә машина йөртүче буласым килә. Хәзерге техника катлаулы, барысын да белер өчен, яхшы укырга кирәк.

6. Составьте и запишите диалог, используя составленный текст.

7. Переведите на татарский язык и запишите.

1. Мой родной город – Казань. 2. Он – очень большой и древний город. 3. В Казани много достопримечательных мест, площадей, памятников. 4. Улицы моего города широкие и чистые, а дома высокие и красивые. 5. В городе работают театры, музеи, библиотеки, большие торговые и развлекательные центры.

8. Впишите в предложения пропущенные слова.

1. 1941 елның 22 июнендә безнең илдә .... сугышы башлана. 2. Ул .... ел дәвам итә. 3. Бу сугышта бөтен ил ... катнаша. 4. Алар арасында ....., ... , ... кебек татар язучылары да була. 5. Шуларның берсе – Советлар Союзы герое, “Моабит дәфтәре”нең авторы ... . 6. Бу сугыш 1945 елның 9 маенда ... белән тәмамлана.

9. Напиши небольшой рассказ на тему: «Сәламәт яшәр өчен мин нәрсә эшлим» (8 – 10 предложений).

10 нчы сыйныф

1. Скоро юбилейная дата вашей школы. Вам поручено составить текст приглашения для газеты по этому случаю. Составьте текст.

2. Допишите окончания слов в предложениях.

Предложения	
1.	Иван Иванович Шишкин 1832 нче ел... Алабуга шәһәре... ту... .
2.	Ул кечкенә... Алабуга урманнары... матурлыгы... соклан...
3.	И.И. Шишкин Мәскәү сәнгать академиясе..., укый, (ул) ... алтын медаль... тәмамл... .
4.	Күренекле рәссам үзе... картиналары... туган як табигате... , андагы үзгәрешләр... ярат... сурәтли.
5.	И.И. Шишкин имән урманнары... бик ярат..., алар... күп пейзаж... яса...
6.	(Ул)... картиналар... кешеләр... үзе... тарт... тора, чөнки (ул)... кешеләр... нур сибел... .
7.	Әйтерсең лә рәссам кешеләр... бу матурлык... сакла... чакыра.

3. Поставьте вопросы к выделенным словам.

1. Һәркемнең тормышында истәлекле урыннар була. 2. **Безнең** өчен иң кадерле урын **китапханә** иде. 3. Ул **кечкенә** генә ике **бүлмәдән** тора. 4. **Монда укучыларның** кайберләре үзләренең **кибеттән** алган **китапларын** да калдыралар һәм каталогка **кертәләр** иде. 5. **Китапханәдә** язучыларга багышланган кичәләр уздырыла, газета-журналларда **чыккан** яналыклар турында **сөйләүләр** оештырыла иде.

4. Составьте и запишите диалог, используя текст.

Мең тугыз йөз сиксән өченче елны, Ярослав Гашекның 100 еллык юбилееңда катнашу өчен, Чехославакиягә бардым. Прагада экскурсия вакытында безнең янга бер ир кеше килде. Ана сиксән яшьләр чамасы. Озын буйлы, төз гәүдәле, пөхтә киенгән бу кеше татар иде. Ул үзенең 1921 елда туган якларынан китүен сөйләде. Абзый безнең белән көн буе йөрде, безнең белән сөйләште, аралашты. Без аның өчен якын идек, чөнки без – аның ата-бабасы иленнән, туган жиреннән килгән кешеләр.

Р. Кәрами

5. Впишите пропущенные слова.

1. ... без ... походка киттек. 2. ... баргач, тауга ... . 3. Тау башыннан ... күзәттек. 4. ... ап-ак болытлар ... . 5. Түбәндә кие ... . 6. Әкрән ... таудан ... , ... жиләк жыйдык. 7. Без ... йөрдек, ... белән хозурландык. 8. ... өйләребезгә ... киттек.

Сүзләр: *тирә-якны, югарыда, табигать, төштек, йөзә, ярты сәгатъләп, бүген, иртән, генә, берәз, кайтып, болыннарда, кичкә таба, урман, мендек.*

6. Переведите на татарский язык и запишите. Цифры пишите словами.

1. Что же такое газета? 2. Это периодическое издание, выходящее ежедневно или реже. 3. В России первая рукописная газета «Куранты» появилась в 1624 году. 4. Первая печатная газета «Ведомости» стала выходить в России с 1703 года. 5. В СССР выпускалось 9 111 газет на 65 языках.

7. Переведите на русский язык и запишите.

1. Син кулыңа китап алдың. 2. Анда ниләр язылган, ниләр барын белмисең әле син. 3. Беренче битен укыдың, икенче битен, унынчы битен, йөзенче битен. 4. Күп нәрсәләргә белдең. 5. Шатланып көлдең, уйландың... 6. Аңладыңмы – син гүзәл бер дөньяның ишеген ачтың.

Г.Бәшировтан

8. Придумайте и впишите первую часть сложных предложений.

№	Слова
1.	... , мин музейга килермен.
2.	... , Ренат дәресләрен хәзерләргә утырды.
3.	... , ул йокыдан торган иде инде.
4.	... , чөнки теманы аңламадым.
5.	... , ләкин көн жылынмады.
6.	... , шуңа күрә кычкырып сөйләшмәгез.

9. Подчеркните подлежащее и сказуемое.

№	Предложения
1.	Менә кортлар өчен күңелсез көз дә житте.
2.	Кырда, болыннарда чәчәкләр күптән бетте.
3.	Суык жыллар исә башлады.
4.	Хәзер Нечкәбил дә бал алып кайтмый.
5.	Көннәрнең дә яме китте, кышка жыеныр вакыт житте.

6.	Уңган кортлар арасында сорыкортлар бар.
7.	Алар бал да жыймыйлар, чакмыйлар да.
8.	Ул ялкаулар кышка дигән азыкны гына ашап йөриләр.
9.	Кортлар гаиләсе шулкадәр сорыкортларны кышлатса, азык күп китәчәк.
10.	Шуңа күрә корт оясында аларга каршы сугыш башлана
11.	Эшче кортлар сорыкортларга төрле яктан һөжүм итәләр, оядан куалар.
12.	Азыклы, жылы йортлардан куылган сорыкортларны үлем көтә.

10. Прочитайте и напишите продолжение рассказа (максимально 10 предложений).

Йомшак кына кар ява. Борынгы йортларны ак кар каплаган. Без Фукс бакчасы аша үтәбез һәм яр буена киләбез. Кинәт кар явудан туктый. Аста – Казан елгасы. Без озак теге якка карап торабыз.

– Ә беләсеңме, Казанның һәр адымы – тарих, – дип сөйләп китте Диләрә.

.....

11 нче сыйныф

1. Напишите поздравление вашему другу по случаю его победы на спортивном соревновании (вид спорта выбирайте сами, 5-6 предложений)

2. Допиши окончания слов в предложениях.

№	Предложения
1.	Ун... сыйныф укучылар.. бэйрәм... спектакль эзерлиләр.
2.	Бу бэйрәм... мәктәп... барлык укучылары катнаш... тырыша.
3.	Бэйрәм иртгә билгеләнгән бул... да, башка шәһәрләр... кунаклар мәктәп... бүген үк кил... башладылар.
4.	Алар сыйныф бүлмәләре... кер... йөрделәр, парталар..., такта артлары... үзләре... тамгалары... эзлә... .
5.	Озаклап тәрәзә... мәктәп бакчасы... кара... тордылар.
6.	Мәктәпнең якты коридорлары... сөйләш... йөрделәр.
7.	Күбесе ярат... укытучылар... яны... китмәде.

3. Поставь вопросы к выделенным словам.

1.Балачактан **Казанга** бару **вакыйгасы** бик **истә калган**.2. **Егерме икенче** елның **жәендә** без **әнием белән икәү** Казанга **киттек**. 3.Без **Казанда** **әнием белән Муса Бигиевләргә** бардык. 4. **Бу** кеше – **атаклы** дин галиме, теолог.5. Ул **Тукайның**дусты, **унынчы** елларда **Петербургта** мулла **булган** кеше. 6. **Аның** хатыны **Әсма** апа – **әниемнең**туганнан **туган** сеңлесе. 7. **Казанда** тагын **Ибраһим абыйларга** бардык.

4. Составь и запиши диалог, используя текст.

Мең тугыз йөз сиксән алтынчы елның маенда мин Югославиягә бардым. Белградта кунакханәгә урнашкач, кичен бер дустым белән шәһәр карарга чыктык. Урамда халык күп, без белмәгән телдә нәрсәдер сөйләшәләр.

Кунакханәгә кайттык. Бүлмәгә кереп, ял итергә яттык. Кинәт кенә Бөек Ватан сугышында немецларга эсирлеккә төшкән татар солдатлары күз алдына килде. Исән калган эсир солдатларның күбесе туган жирләренә кайтырга курыкканнар, чит илләрдә калганнар. Аларга чит илләрдә тормыш башлап жиберергә туры килгән. Бик авыр булгандыр аларга

Р. Кәрами

5. Впиши пропущенные слова.

1. ... рус ... Ф.И.Шаяпин Казанда туа. 2. Атасының ... урта белем дә бирерлек ... булмый. 3. Фёдор ... эшләрдә эшләп ..., ... чиркәү хорына ... булып ... . 4. Ф.Шаяпин театрны ... . 5. Шаяпин ... бик күп ... була. 6. Кайда гына ... , ул Казанны ... иң ... шәһәре дип искә ала. 7. Казан Шаяпин ... хәзер дә ... . 8. Монда ... бөек жырчыга ... фестиваль ... .

Сүзләр: төрле, улына, ярата, шәһәрләрендә, жырчы, булмасын, бөек, яраткан, дәнъяның, урнаша, белән, ел саен, уздырыла, горурулана, аннары, йөри, үзенең, жырчысы, багышланган, мөмкинлеге.

6. Переведи на татарский язык и запиши. Цифры пиши словами.

1. Первые библиотеки на территории Татарстана появились в Волжской Булгарии. 2. Там хранились рукописная религиозная литература и учебники для медресе. 3. В XVIII веке открываются учебные заведения и их библиотеки. 4. Например, открылись библиотеки при Казанском университете, духовной семинарии. 5. В конце XIX века библиотеки татарской литературы имелись при всех медресе. 6. В начале XX века в Казани функционировали 33 русских и несколько татарских библиотек.

7. Переведи на русский язык и запиши.

1. Сары төс – көз төсе. 2. Кояшлы көннәрдә бакча, парк, урманнар алтынга күмелә. 3. Алтын көз турында күпме шигырләр, жырлар, картиналар ижат ителгән! 4. Син дә бу матурлыкны альбом битенә төшереп кара. 5. Буяуларыңны эзерлә. 6. Сары буяу гына житәме? 7. Юк шул, сары төс тә, кызыл төс тә кирәк. 8. Әле зәңгәр дә, яшел дә кирәк икән. 9. Башыңны күтәр: ачык күк йөзәндә һәр яфракның үз төсе. 10. Көннәр кыскара. 11. Күк йөзә авыр болытлар каплай. 12. Иртәдән бирле яңгыр сибәли. 13. Салкын жил исә, көн караңгылана.

Г.Бәшировтан

8. Придумай и впиши первую часть сложных предложений.

№	Слова
1.	..., тәрәзәне ачыгыз.
2.	..., безгә аттестатлар тапшырдалар.
3.	..., самолетлар оча алмадылар.
4.	..., чөнки ул күңелләренә дөвалый.
5.	... : без татар телен яхшы белергә тиешбез.
6.	..., күзләр бик нык арий.

9. Подчеркни подлежащее и сказуемое.

№	Предложения
1.	Минем этием – Салих Сәйдәшев.
2.	Аның балачагы турында миңа әбием сөйли иде.
3.	Ул сөйләүләрдән мин шуны белдем: этием бик кечкенәдән музыка тыңларга, жырларга яраткан, бик иртә гармунда уйнарга өйрәнгән.
4.	Этием тормышта йомшак, ачык күңелле кеше булды.
5.	Ул тупаслыкны яратмый иде.
6.	Этием кешеләргә һәрчак игътибарлы, ихтирамлы, ярдәмчел булды.
7.	Миңа этиемне ижат итеп утырганда күрергә туры килмәде, чөнки ул пианиноянына утырып эшли башласа, без аның бүлмәсенә керми идек.
8.	Дәрәс, әсәрләрен ижат иткәндә, ул шагыйрь яки драматург белән киңәшә торган иде.
9.	Ул татар халык көйләрен аеруча яратып башкара иде.

10. Прочитай и напиши продолжение рассказа (макс.10 предложений).

Менә көз житте. Укулар башланды.

Шарфлы апа безнең мәктәптә рус теле укыта. Аны укучылар бик яраталар.

Аның ире сугышта. Ул очучы икән. Ә Анна Сергеевна Мәскәүдән килеп, татар авылында балалар укыта.

11. Прочитайте. Напишите рассказ на татарском языке из 8 -10 предложений о падежах в татарском языке (сколько падежей, какие, какие вопросы, окончания и т.д.)

Эстония укучылары 14 **килешне** истә калдырырга тиеш, ә Финляндия балалары – 15не. Венгрия грамматикаларында 22 килеш бар.

Дагестанда яшәүче кайбер **халыкларның** телендә килешләр саны 50дән артык. **Килешләрнең** саны буенча алар чемпион.

Кытай телендә исемнәр килеш белән төрләнмиләр. Аларда килешләр юк. Сүзләрне ярдәмче сүз төркемнәре бәйли.

12. Прочти. Подчеркни правильный ответ.

Майның урталары. Авылның иң матур вакыты: көннәр жылы, ямьле, һава саф, йомшак, авылны урап алган кырларда төрле ашлыклар ямь-яшел булып үсәләр. Күкне тутырып тургайлар сайрый. Кырларны әйләндереп алган урманнардагы төрле агачлар яшел яфрактарга, чәчәкләргә күмелгән. Анда мең төрле кош сайрый. Анда сандугачлар, күкеләр, тургайлар һәм башкалар.

Урманнарның аланнары төрле-төрле матур чәчәкләр белән бизәкләнгән. Ул чәчәкләр куе үләннең карасу кыяклары эченнән, күктәге йолдызлар кебек күзгә карап, көлеп, елмаеп торалар. Куе агачлар эченнән вак ташлыклардан көмеш кебек сулы салкын чишмәләр мөлдәрәп һәм чылтырап агалар. Авыл аркылы чыккан тирән генә, тар гына саф сулы инеш ямь-яшел болынны икегә аерып китә. Ул инештә балаларжәй бие коеналар. Матур соң безнең авыл!

Шәһит Әхмәдиевтән

1. Тиздән көз житә.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;
2. Урманнарда бик күп кошлар сайрый.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;
3. Үләннәр арасында чикерткә сикерә.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;
4. Инеш болынны икегә аера.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;
5. Кырларда бер генә төрле ашлык үсә.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;
6. Балалар болыннан чәчәкләр жыйалар.
а) дөрес;   б) дөрес түгел;